ЛІТАРАТУРНАЕ ЧЫТАННЕ

СШЫТАК ДЛЯ ЗАМАЦАВАННЯ ВЕДАЎ

4 клас

6 **Як па паданні з’явіліся на нашай зямлі жаўрукі?**

○ а) іх стварыў добры чараўнік;
○ б) іх стварыла Вясна;
○ в) іх прынёс вецер з-за краю свету.

7 **Каго ўбачыў чараўнік на палетку?**

○ а) ○ б) ○ в)

8 **Падкрэсліце словы і выразы, якія апісваюць, як стаміўся пад час працы араты.**

А ў самога гаспадара кашуля на спíне — хоць выкручвай ад салёнага поту.

9 **Што чараўніку прапанаваў араты?**

○ а) патрымаць каня, пакуль араты адпачне;
○ б) дапамагчы араць;
○ в) папалуднаваць разам.

10 **Што меў з сабой араты на полудзень?**

☐ а) акраец чэрствага хлеба; ☐ б) некалькі горкіх цыбулін;
☐ в) некалькі вараных бульбін; ☐ г) збанок крынічнай вады;
☐ д) збанок малака; ☐ е) кавалак сыру.

11 **На што паскардзіўся чараўніку селянін? Упішыце прапушчаныя словы.**

„Ніякай мне не трэба палёгкі, – адказаў яму селянін. – Толькі ________________, як ________________ аб саху...“

12 **З чаго чараўнік стварыў жаўрука?**

○ а) з кавалка хлеба; ○ б) з камяка зямлі;
○ в) з маленькага камня.

4 **Што Аленіна матуля схавала ў дупле на вершаліне сасны?**

○ а) 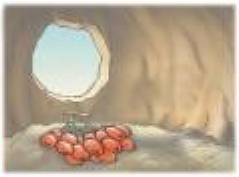 ○ б) 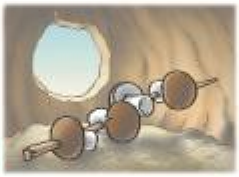 ○ в)

5 **Падкрэсліце ў тэксце дзеясловы, якія апісваюць, як Аленка збіраецца ў школу.**

Раніцай вылажу са свайго дупла, размінаю лапкі, абмахваюся хвосцікам. Калі нікога паблізу няма, бягу на самую вершаліну сасны. Там, у закінутым дупле, ляжаць нанізаныя на галінку сушаныя баравічкі... А я ж толькі кавалачак адгрызу... Якое смакоцце! А пасля вяртаюся ў родную хатку, забіраю ранец, кідаю туды колькі арэшкаў і нясуся ў Лясную школу. З сасны на сасну — і ўжо сяджу за партай.

6 **Чаму матуля забараніла вавёрцы чапаць баравічкі?**

○ а) таму што гэта запас на зіму;
○ б) таму што гэта запас на выпадак прыходу гасцей;
○ в) таму што гэта чужыя баравічкі.

7 **Хто вучыўся ў адным класе з вавёркай Аленкай і сябраваў з ёй?**

○ а) 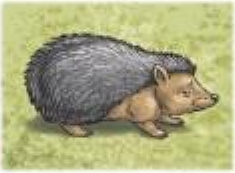 ○ б) ○ в)

8 **Якая бяда здарылася ў Аленкі?**

○ а) Аленка не ведала, пра што пісаць у сачыненні;
○ б) Аленка згубіла сшытак з сачыненнем;
○ в) Аленка напісала сачыненне не на тую тэму.

9 **Як называецца мясціна, у якой жыве род дзятла Петрака?**

○ а) Чырвоны бор; ○ б) Блу́жскі бор;
○ в) Лужанскі бор.

ЧАЛАВЕК, СЛОВА І КНІГА

ЧАМУ?

Алеся Станюк

1 **Чаму старэйшыя людзі называюць дарогу «гасцінец»?**

○ а) па ёй прыязджалі госці — купцы;
○ б) па ёй прывозілі гасцінцы з кірмашу.

2 **Адзначце, ад якога слова пайшла назва «акно».**

○ а) вока; ○ б) вусны; ○ в) акраец.

3 **Злучыце словы з левага слупка з тымі словамі з правага слупка, ад якіх яны паходзяць.**

а) дарога	1) пхаць (тут: таўчы, малоць)
б) жы́та	2) грэк («грэцкая збажына»)
в) пшані́ца	3) драць
г) грэ́чка	4) ад лац. «бу́льбус» — цыбуліна
д) бу́льба	5) жыць

4 **Што аўтар лічыць галоўнай ядой чалавека?**

○ а) 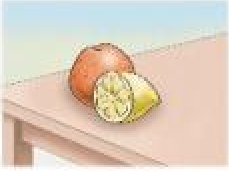
○ б)
○ в) 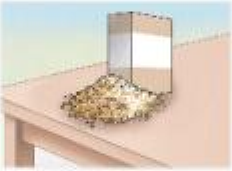

5 **Як па-руску завецца жыта?**

○ а) рожь; ○ б) ячмень; ○ в) просо.

РОДНАЕ СЛОВА

Артур Вольскі

1 **Якім словам можна назваць бацькоў, дзядоў і прадзедаў?**

○ а) нашчадкі; ○ б) суайчыннікі; ○ в) продкі.

5 **Што ў гэтым вершы азначае слова «ва́рта»?**

○ а) непатрэбна, бессэнсоўна;
○ б) ахова чаго-небудзь ці каго-небудзь;
○ в) неабходна, трэба; мае сэнс; карысна.

6 **Знайдзіце і падкрэсліце ў тэксце ветлівае слова, якое выкарыстаў хлопчык.**

— О, як добра! Дзякуй, мама!
Я пра іх чытаць люблю!

7 **Кніжку на якой мове хлопчык просіць у мамы?**

○ а) на рускай; ○ б) на беларускай; ○ в) на ўкраінскай.

8 **З чым герой верша параўноўвае родную мову?**

○ а) з дыяментам; ○ б) з аметыстам; ○ в) з жэмчугам.

9 **Як хлопчык — герой верша, ставіцца да сваёй Радзімы?**

☐ а) з цікавасцю; ☐ б) з любоўю;
☐ в) з нудой; ☐ г) з абыякавасцю;
☐ д) пагардліва; ☐ е) патрыятычна.

10 **Злучыце з патрэбным варыянтам тыя прыказкі, якія адпавядаюць тэме верша, і тыя, якія не адпавядаюць.**

а) Адпавядаюць

1) Хто забыў сваіх продкаў — сябе губляе, хто забыў сваю мову — усё згубіў.

2) Кожны млын на сваё кола ваду цягне.

3) Без кораня і палын не вырасце.

4) Меней будзеш ведаць — даўжэй будзеш спаць.

5) Усяму пачатак — родная мова.

б) Не адпавядаюць

4 **Падкрэсліце ў тэксце словы і выразы, якія апісваюць, што рабіў Вожык, каб выглядаць дарослым.**

Каб здавацца дарослым, Вожык не коціцца, нібы мячык, з горкі, а ідзе не спяшаючыся, паважна.

5 **Якое месца Вожык вельмі хацеў наведаць самастойна?**

○ а) возера; ○ б) балота; ○ в) узлесак.

6 **Знайдзіце ў тэксце і падкрэсліце аднародныя члены сказа.**

Дзесьці ў вышыні, у верхавінах дубоў, ліп і бяроз, якія, быццам вартавы́я, сцераглі спакой возера, шумеў вецер.

7 **Каго сустрэў Вожык каля возера?**

○ а) ○ б) ○ в)

8 **Злучыце словы і іх тлумачэнні.**

а) пы́са	1) (перан.) што-небудзь надта вялікіх памераў
б) во́лат	2) той, хто стаіць на варце
в) вартавы́	3) пярэдняя частка галавы (з губамі і ноздрамі) жывёліны

9 **Як Вожык адчуваў сябе ў час сустрэчы з дзяўчынкай? Упішыце прапушчаныя словы.**

Вожык ____________________, *ад* ____________

нават і ______________ *перастаў.*

3 **Адкуль узяліся яміны за клёнам?**

○ а) там вяскоўцы капалі гліну; ○ б) там жыла сям'я барсукоў;
○ в) там дзеці шукалі хрушчоў.

4 **З якімі пачуццямі аўтар успамінаў бацькоўскую хату?**

☐ а) са смуткам; ☐ б) з жалем;
☐ в) з цеплынёй; ☐ г) з пяшчотай;
☐ д) з расчараваннем; ☐ е) з любоўю.

5 **Чым пахла ў хаце аўтара?**

○ а) ○ б) ○ в)

6 **Якія птушкі першымі прыляталі вясною на клён?**

○ а) ○ б) ○ в)

7 **Якую песню спявалі дзеці з вершаліны клёна?**

○ а) «Мой родны кут, як ты мне мілы...»
○ б) «Трэба дома бываць часцей, трэба дома бываць не госцем...»
○ б) «Ад прадзедаў спакон вякоў мне засталася спадчына».

8 **Як выглядаў клён увосень? Упішыце прапушчаныя словы.**

Вельмі захапляў нас клён восенню, якая шчодра аблівала яго ________. Прыбяжым да клёна, а пад ім такі ________ ________ дыван – ________ не адарваць!

7 **Што ў час вайны рабіў тата Анатоля?**

○ а) ён быў вадзіцелем і дастаўляў на фронт снарады;
○ б) ён быў сувязістам і перахопліваў фашысцкія паведамленні;
○ в) ён быў мінёрам і ўзрываў фашысцкія цягнікі.

8 **Якая прымаўка з апавядання апісвае кагосьці вельмі маленькага росту?**

○ а) малы жук, ды вялікі гук; ○ б) вырас жабе па калена;
○ в) стане на палена, дык свінні па калена.

9 **Як называлі школу, у якой вучыліся дзеці партызанаў?**

○ а) «школа на палянцы»; ○ б) «зялёная школа»;
○ в) «лясная школа».

10 **Што партызаны прывезлі для школы?**

☐ а) каробку алоўкаў; ☐ б) школьную дошку; ☐ в) стол;
☐ г) парты; ☐ д) стос сшыткаў; ☐ е) глобус.

11 **Злучыце словы і іх тлумачэнні.**

а) дзяру́га
б) сырадо́й
в) паве́ць

1) посцілка, пакрывала з грубай дамашняй тканіны
2) пляцоўка пад страхой на слупах, прызначаная для хавання чаго-небудзь ад дажджу, непагоды
3) толькі што надоенае малако

КЛЯТВА МАРАТА КАЗЕЯ

Мікола Чарняўскі

1 **Якую клятву даў Марат?**

○ а) схавацца ад ворага як мага далей;
○ б) помсціць ворагу за Радзіму, за маці, за бацьку;
○ в) дараваць ворагу ўсе крыўды.

5 **У якім стане знаходзяцца планеты ў Сусвеце?**

○ а) у вечным спакоі;
○ б) у вечным руху;
○ в) рухаюцца з перапынкамі.

6 **Што аўтар называе шчасцем? Упішыце прапушчаныя словы.**

Шчасце ________ *пад Шляхам* ____________,
____________________ *прасторы!*

НА КАСМІЧНЫМ КАРАБЛІ

Пётр Клімук

1 **У каго гуляюць сучасныя хлапчукі?**

○ а)
○ б)
○ в) 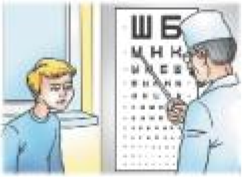

2 **Аб чым мараць хлопчыкі, пра якіх кажа аўтар? Упішыце прапушчаныя словы.**

Марыць ______________________________, *быць*
______________________________.

3 **Якую працу апісвае аўтар, кажучы пра касмічны палёт?**

☐ а) лёгкую; ☐ б) простую; ☐ в) цяжкую;
☐ г) адказную; ☐ д) упартую; ☐ е) спакойную.

4 **Якой з касмічнай вышыні выглядае Зямля? Падкрэсліце адпаведныя словы.**

З касмічнай вышыні добра відаць, што Зямля круглая. Такое можна ўбачыць толькі з космасу! І выглядае яна блакітнай.

СУСЕДЗІ ПА СУСВЕЦЕ

Уладзімір Мазго

1 **Чаму хлопчыку не спіцца? Упішыце прапушчаныя словы.**

Бо ____________ па Сусвеце

Хутка ў ________________________.

2 **На чым прыляцелі іншапланецяне ў госці да хлопчыка?**

○ а)

○ б)

○ в)

3 **Злучыце словы і іх тлумачэнні.**

а) гала́ктыка	1) неапазнаны лятаючы аб'ект
б) НЛА	2) выпечаны хлеб пераважна круглай формы
в) бо́хан	3) зорная сістэма, да якой належыць Зямля

4 **Падкрэсліце ў тэксце словы, ужытыя ў пераносным значэнні.**

Неба сіні парасон
Затрымцеў на вейках.
«Можа, ява? Можа, сон?» —
Думае Андрэйка.

ЗМЕСТ

Частка 1

Чалавек і прырода 2
Жнівень. *Віктар Гардзей* 2
Бабіна лета. *Рыгор Ігнаценка* 3
Выпаў снег. *Іван Грамовіч (скарочана)* 4
Жаўрук. *Уладзімір Ягоўдзік* 6
Чаму пралескі сінія.
Ганна Скаржынская-Савіцкая 8
Усход сонца. *Якуб Колас* 9

Чалавек і яго род 10
Я — беларус. *Ніл Гілевіч* 10
Адкуль пайшоў твой род?
Барыс Сачанка 10
Вавёрка піша сачыненне.
Паводле Алеся Карлюкевіча 11
Пошук радаводных крыніц.
Уладзімір Ліпскі (скарочана) 14
Бацькоўскі парог. *Анатоль Грачанікаў* 15

Чалавек і Радзіма 16
Люблю цябе, Белая Русь.
Уладзімір Карызна 16
Беларусь. *Паводле Уладзіміра Ліпскага* 17
Дарагая Беларусь. *Пятрусь Броўка* 18
Бацька гарадоў беларускіх.
Паводле Навума Гальпяровіча (урывак) 19
Горад з Белаю вежаю.
Паводле Алеся Каско (урывак) 20
Люблю. *Канстанцыя Буйло (скарочана)* 22

Чалавек, слова і кніга 25
Чаму? *Алеся Станюк* 25
Роднае слова. *Артур Вольскі* 25
У кнігарні. *Кастусь Цвірка* 27
Любіце мову. *Леанід Дайнека* 29

Чалавек і мастацтва 30
Адкуль песня беларуская. *Легенда* 30
Народ і песні. *Анатоль Грачанікаў* 31
Песня і казка. *Янка Купала* 31
Музыка-чарадзей.
Беларуская народная казка 32
Слуцкія паясы. *Мікола Чарняўскі (скарочана)* 35
Шпачыны канфуз. *Эдуард Валасевіч* 37

Частка 2

Быць на зямлі чалавекам 39
Калі рана ўстанеш. *Ніл Гілевіч* 39
Дзень нараджэння. *Васіль Вітка* 40
Калыханка маме. *Ніна Мацяш* 40
Першая настаўніца. *Васіль Жуковіч* 41
Хітрун. *Павел Ткачоў* 42
Стары бацька.
Беларуская народная казка 44
Фанабэрысты Мухамор.
Уладзімір Правасуд 45
Верныя сябры. *Васіль Гурскі* 46
Прыказкі пра дружбу 47

Чалавек і грамадства 48
Пчала і Ружа. *Уладзімір Корбан* 48
Ад крадзенага не пасыцееш.
Беларуская народная казка 49
Андрэй за ўсіх мудрэй.
Беларуская народная казка (скарочана) 51
Лёгка нам нічога не даецца.
Віктар Шымук 53

Чалавек на планеце Зямля 54
Беручы — аддаваць. *Янка Сіпакоў* 54
Выратаванне вожыка. *Генадзь Пашкоў* ... 55
Клён. *Міхась Пазнякоў* 56
Вадзянік і Лесавік. *Уладзімір Правасуд* 58
А ты хоць дрэва пасадзіў?
Пятрусь Броўка 60
Журка. *Міхась Даніленка* 61

Лёс чалавека на вайне 63
Зялёная школа. *Паводле Янкі Брыля* 63
Клятва Марата Казея. *Мікола Чарняўскі* .. 64
А хіба ёсць, што забываюць?
Пятрусь Броўка 65
Сустрэча з бацькам. *Мікола Янчанка* 66

Чалавек, космас і Сусвет 68
Харавство Сусвету. *Васіль Жуковіч* 68
На касмічным караблі. *Пётр Клімук* 69
Да зорак. *Кастусь Цвірка (скарочана)* 71
Калючык і космас. *Алена Масла* 74
Суседзі па Сусвеце. *Уладзімір Мазго* 76